

4. Кузьмічова А.В., Кисла О.Ф. Сором'язливість та методи її корекції. *Молодий вчений*. № 6 (82) червень, 2020 р. С. 107-110.
5. Пасічніченко А.В. Сім'я як чинник формування самооцінки дитини дошкільного віку. *Актуальні проблеми дошкілля*: зб. наук. праць / за ред. М. Чепіль. Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2012. С.75-81
6. Пасічніченко А.В. Становлення статусу дітей у групі на етапі переходу від старшого дошкільного до молодшого шкільного віку: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07/ Інститут психології імені Г.С. Костюка АПН України. Київ, 2003. 18 с.
7. Ригель О. 6 порад для вихователів, щоб допомогти дитині подолати сором'язливість. *Практичний психолог: дитячий садок*. 2018. № 11. С. 29-31.

УДК 373.015.31:745

Демчик К. І.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Матвеева А.О.,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ЖИВОПИСУ: ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Стаття присвячена одній з актуальних проблем сучасності – естетичному вихованню дітей дошкільного віку засобами живопису, оскільки оновлений зміст Державного стандарту дошкільної освіти потребує акцентування уваги на формуванні мистецько-творчої компетентності дітей. Здійснено аналітичний огляд психолого-педагогічних досліджень проблеми естетичного виховання дошкільників засобами живопису в зв'язку з тим, що цей вид образотворчого мистецтва найдієвіший у освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: естетичне виховання, живопис, засоби живопису, дискурс, психолого-педагогічні дослідження.

Постановка проблеми. Естетика в житті суспільства завжди була присутньою, але у різні епохи – у різній інтерпретації. Так, сучасна криза естетичної культури суспільства перебуває у безперечному зв'язку із кризовими явищами культурного та духовно-орієнтаційного характеру. Звідси й випливає, що виникає гостра необхідність в глибокому науково-світоглядному переосмисленні первинних уявлень про методологічні підходи до естетичного виховання дошкільників як в умовах закладу дошкільної освіти, так і в умовах родини. Незаперечним є той факт, що найціннішими та найголовнішими для суспільства завжди були й будуть діти, які маленькими громадянами та майбутнім країни. І завданням педагогічної та психологічної науки є створення належних умов для гармонійного та всебічного розвитку їх особистостей

(Е. Белкіна, Н. Зубарева, Н. Сакуліна, В. Сухомлинський, Е. Тихєєва, Є. Фльоріна та ін.).

Загальновідомо, що діти не народжуються з певними смаками, звичками, вподобаннями, тому й естетичні здібності особистості також не є вродженими. Вони починають розвиватись з раннього віку в умовах соціального оточення й активного педагогічного стимулювання. Разом з тим, у процесі естетичного виховання відбувається поступове оволодіння дошкільниками естетичною культурою суспільства, формування естетичного сприйняття, а також уявлень, почуттів, інтересів, потреб, художньої діяльності та творчих здібностей.

Для дошкільників, незалежно від їхніх природних даних, вкрай важливо створити оптимальні умови для естетичного розвитку. Відомо, що спрямування дошкільника в правильне русло життєвого простору є пріоритетним завданням материнської школи та закладу дошкільної освіти. Тобто, якщо дошкільник «чітко проявить себе в будь-якому одному виді художньої діяльності, то залучення його до інших мистецтв збагатить і його особистість в цілому, і його здібності» [3]. З'ясовано також, що основним завданням різнобічного розвитку особистості є фізичне, розумове, естетичне, моральне й трудове виховання у їхній взаємозалежності, нерозривному зв'язку та взаємозумовленості.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Досліджуючи психолого-педагогічні аспекти естетичного виховання дошкільників засобами живопису, звернули увагу, перш за все, на природу естетичного виховання, тобто виховання засобами живопису, зокрема.

Так, виявлено, що наприкінці ХІХ ст. С. Русова визначала естетичне виховання як «систему комплексного, планомірного, цілеспрямованого і послідовного впливу на людину соціальних інституцій на основі науково-педагогічних принципів, методів та засад з метою формування високих людських почуттів» [2, с. 84]. Варто зазначити, що у працях видатного педагога, а основне завдання естетичного виховання вбачала в тому, щоб «дати дітям всі ті сприймання, емоції, які підносять красу, вартість життя, зміцнюють любов і прихильність до людей, творів мистецтва, постійно примушують шукати чогось прекрасного поза межами буденного життя» [2, с. 91]. Ряд педагогів та мистецтвознавців (А. Бакушинський, В. Мурзаєв, В. Невський, А. Щепинський та ін.) турбувала проблема «психічної сліпоти» дітей до творів мистецтва, що змушувало їх працювати над методами роботи, які змогли б допомогти вирішити дану проблему.

Зауважимо, що естетичному вихованню приділяли чимало уваги і такі видатні педагоги галузі педагогіки й мистецтвознавства як Е. Белкіна, Н. Ветлугіна, Н. Зубарева, Т. Комарова, Н. Сакуліна, Є. Фльоріна та інші. Крім того, над цією проблемою й досі працюють також М. Роганова, О. Половіна, Р. Чумічова). Але якщо естетичне виховання за радянських часів мало суто патріотичний характер, було невід'ємною складовою комуністичного виховання, забезпечувало комплексний підхід до розвитку особистості, включаючи в себе ідейно-політичне, трудове та моральне виховання; сприяло підготовці розвиненої, гармонійної особистості з активною життєвою позицією, яка проявлялась у ставленні до праці, оточуючих людей та соціалістичного способу життя [1], то на сьогоднішній день – це є окремою ланкою всебічного розвитку особистості підростаючого покоління нашої держави.

Мета статті: проаналізувати та науково обґрунтувати проблему використання живопису як засобу естетичного виховання дошкільників, яка розглядається з позиції психології та педагогіки.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні уже не є новим поняття комп'ютеризації освітнього процесу в закладах освіти, і у дошкільних, зокрема. Оцифрування творів мистецтва має свої переваги і недоліки, на що звертається увага у психолого-педагогічній науково-дослідницькій літературі. Варто зазначити, що електронна репродукція на сьогодні витісняє на другий план безпосереднє спілкування з творами живопису, що створює протиріччя з-поміж різних педагогічних поглядів у галузі дошкільної педагогіки та мистецтвознавства. Припустимо, що з одного боку, це створюватиме сприятливі умови для споглядання тих творів живопису, яких немає у місцевих картинних галереях. Мається на увазі, наприклад, твори І. Шишкіна, В. Васнецова, Ф. Кричевського, Т. Яблонської, М. Пимоненка тощо. Хоча, з іншого боку – електронні репродукції живописних картин не мають особливості викликати саме ті почуття й переживання в дитячій свідомості, які проявляються у дошкільників під час екскурсій до картинних галерей, музеїв.

Враховуючи вище викладене, слід зазначити також, що не можна забувати про те, що сприйняття самих репродукцій картин відомих вітчизняних і зарубіжних художників, відтворених на папері в різних друкарнях, спотворює кольорову гаму, виразність і тим самим відбувається зменшення естетичної цінності творів живопису. Наряду з цим, уже розробляються методики малювання на комп'ютері, які впроваджуються в освітньому процесі закладів дошкільної освіти. Звичайно, це, з нашої точки зору, не зможе

замінити дошкільникам спектр почуттів і емоцій, які виникають у роботі безпосередньо з фарбами.

У ході дослідження проблеми естетичного виховання дошкільників засобами живопису було проаналізовано психолого-педагогічну та філософсько-мистецтвознавчу літературу щодо трактування поняття «естетичне виховання». Наприклад, з філософської точки зору, «естетичне виховання – істотний елемент (розділ, бік) і разом з тим могутній засіб духовної культури суспільства. Воно [естетичне виховання] – форма виховання, як прийнято писати, поряд з трудовим, моральним та фізичним вихованням» [2]. У психологічних і педагогічних словниках у зміст поняття «естетичне виховання» вкладається наступне: «естетичне виховання – це ціленаправлене формування естетичного досвіду особистості (єдність поглядів, ідеалів, почуттів, смаків, потреб тощо), необхідного для її самоствердження як у царині сприймання, так і в царині творчої діяльності; розвиток її здатності до естетичного сприйняття явищ дійсності і творів мистецтва, а також до самостійної творчості в галузі мистецтва» [5]. Відповідно до визначення підручників з дошкільної освіти дітей [4], «естетичне виховання – це формування естетичного ставлення до життя; сприйняття і розуміння прекрасного в мистецтві, в природі і суспільстві, художньому смаку, потребі у пізнанні творів мистецтва і здатності до художньої творчості».

Беручи до уваги усі визначення поняття «естетичне виховання», за нашим переконанням, для педагогіки дошкільної найвлучнішим постає визначення, що подається в педагогічних словниках, оскільки в ньому розкрито всі основні орієнтири естетичного виховання дітей на сьогодні.

Естетичне виховання здійснюється різними засобами. До них відносяться: природа, праця, побут, мистецтво, художньо-творча діяльність тощо. Особливо важливе місце серед цих засобів в естетичному розвитку дитини посідає *мистецтво*, зокрема образотворче (візуальне). Як зазначала Н.Зубарева, «найбільш сильним засобом виявляється мистецтво, що концентрує у собі всі особливості ставлення до світу» [3]; Е. Белкіна мистецтво визначала як «унікальний засіб формування важливих сторін психічного життя емоційної сфери, образного мислення, художніх та творчих здібностей дитини» [1].

Аналізуючи психолого-педагогічні дослідження з даного питання (Н. Ветлугіна, О. Запорожець, Н. Зубарева, Р. Казакова, Р. Чумічова та ін.) [1, 2, 7], можна переконатись, що шостий рік життя дитини має потенційні можливості для здійснення естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва. Оскільки діти саме цього віку не

лише помічають виразно-зображувальні засоби у різних творах мистецтва, але і вміють пояснити їх необхідність у даному жанрі, усвідомлено сприймають жанрову своєрідність різних видів мистецтва, зокрема творів живопису (на відміну від молодших дошкільників). Ознайомлення дітей шостого року життя з творами живопису сприяє розвитку інтересу до живопису, скульптури, художнього смаку, вміння «читати» твір, естетично сприймати дійсність, та створює належні умови для самостійної художньої діяльності дітей шостого року життя, а постійне спілкування з мистецтвом живопису навчає дитину орієнтуватись у духовних цінностях, створених людством.

Естетичне виховання шляхом ознайомлення дошкільників з образотворчим мистецтвом визначено одним із провідних напрямків у нормативних та законодавчих державних документах. Згідно завдань, передбачених державними нормативними документами, дитина вводиться у світ практичної та духовної діяльності людини, розвивається її потреба в реалізації власних творчих здібностей, вправляється в умінні цінувати рукотворні вироби, виражає інтерес до надбань національної та світової культури, навчається різноманітних способів реалізації власних творчих здібностей. Це ще раз підкреслює важливість естетичного виховання дошкільників засобами образотворчого мистецтва і, зокрема, засобами живопису.

В педагогічній практиці існує ряд досліджень, спеціально присвячених вивченню проблеми естетичного виховання дошкільників засобами живопису (Е.Белкіна, В. Єзикаєва, Н. Зубарева, М. Роганова, Р. Чумічова та ін.). До прикладу, Н. Зубарева досліджувала питання про вплив мистецтва натюрморту та пейзажу на естетичний розвиток дошкільників; дослідження Е. Белкіної було присвячене естетичному вихованню дітей шестирічного віку засобами образотворчого мистецтва (на матеріалі живопису); М. Роганова досліджувала процес формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи засобами мистецтв; Р. Чумічова вивчала проблему ознайомлення дітей дошкільного віку (шостий рік життя) з соціальною значимістю змісту жанрового живопису.

Висновки. Таким чином, кожний вид образотворчого мистецтва виконує певну функцію у вихованні почуття прекрасного в дитини, вміння висловлювати власні думки щодо того чи іншого твору мистецтва, прагнення до самостійної творчої діяльності. Але, твори живопису своїми кольорами, багатим психологічним змістом, різноманітним колоритом дають можливість дошкільнятам зростати духовно, розвивати свої таланти, що виявлено з психолого-педагогічних досліджень відомих науковців галузі дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Ветлугина Н.А. и др. Эстетическое воспитание в детском саду / Под ред. Ветлугиной Н.А. Москва : Просвещение, 1985. 207 с.
2. Вопросы теории эстетического воспитания. / Под ред. Г. Апресяна. Изд. Москов. ун-та, 1970. 110 с.
3. Зубарева Н.М. Дети и изобразительное искусство. Натюрморт и пейзаж в эстетическом воспитании детей 5 – 7 лет. Москва : Просвещение, 1969. 109 с.
4. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : підручник. 4-те вид., переробл. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
5. Педагогічний словник / За ред. дійсн. члена АПН України Ярмаченка М.Д. Київ : Педагогічна думка, 2001.
6. Психологический словарь / Под. ред. В.П. Зинченко, Б.Г. Мещерякова. 2-е изд., пере раб. и доп. Москва : Педагогика-Пресс, 1996. С. 433.
7. Чумичёва Р.М. Дошкольникам о живописи : кн. для воспитателя дет. сада. Москва : Просвещение, 1992. 126 с., 16 л. ил.

УДК 373.2/3.016:502/504

Діхтяренко Т.С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – к.п.н., доц. Ковалевська Н.В.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ГУВЕРНЕРА

У статті розглянуто особливості використання у роботі домашнього вихователя (гувернера) педагогічних технологій. Особлива увага приділена технології психолого-педагогічного проектування. Проаналізовано її вплив на формування здоро 'язбережувальної компетнтності дитини дошкільного віку, яка виховується в умовах сім 'ї.

Ключові слова: домашня освіта, гувернер, педагогічна технологія, технологія психолого-педагогічного проектування.

Постановка проблеми. Закони України «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту» передбачають, що формування особистості людини, її освіта та виховання може відбуватися не тільки в навчальних закладах, але і в процесі індивідуального навчання і виховання в родині за участі відповідного фахівця. В контексті вищесказаного, відродження інституту гувернерства, як системи особистісно орієнтованого навчання та домашньої освіти, що була забутою впродовж століть, є актуальним в умовах сьогодення.

Високий рівень домашнього навчання та виховання в історії людського розвитку забезпечувався педагогічною діяльністю